

Učenje stranog jezika elektronskim putem: izazovi i nedostaci izvođenja nastave u vrijeme pandemije virusa Kovid-19

Online Foreign Language Learning: Challenges and Disadvantages of Instruction Process in Times of the Covid-19 Pandemic

Igor Drinić, Univerzitet Sinergija; Vedran Petričević, Univerzitet Sinergija

Apstrakt – ovaj rad se bavi uticajem pandemije virusa Kovid-19 na učenje stranih jezika i prelazak sa tradicionalne nastave na nastavu u elektronskom okruženju (online nastava); konkretno, u ovom slučaju, osvrnućemo se na, i problematizovati pitanje izvođenja nastave iz engleskog jezika elektronskim putem na Univerzitetu Sinergija, i implikacije koje ovaj vid realizacije nastave, uveden u novonastalim okolnostima izazvanim pandemijom virusa Kovid-19, ima u procesu učenja stranog jezika.

Naglo i nezaustavljivo širenje virusa Kovid-19, koje je otpočelo početkom ove godine, vrlo brzo poprimivši pandemijske, globalne razmjere, ostavilo je neizbrisiv trag na čovjekovu svakodnevicu i sva područja njegovog djelovanja. Reprekusije virusa znatne su i sveobuhvatne, a itekakvog odjeka imaju i u oblasti osnovnog, srednjeg i visokoškolskog obrazovanja, što je dovelo do velikih promjena u organizovanju nastavnog procesa i načinu izvođenja nastave. Prelazak sa tradicionalne nastave u učionicama na online nastavu mogao bi znatno uticati na ustaljeni sistem obrazovanja, pa samim tim i nastavni proces učenja engleskog jezika. U svjetlu neophodnosti prilagodavanja na jednu izmijenjenu realnost i uvođenja alternativnih vidova izvođenja nastave, kao i zatvaranja osnovnih i srednjih škola, i visokoškolskih ustanova sredinom marta ove godine, postavlja se pitanje uspostavljanja online nastave kao mogućeg trajnog rješenja, i uticaja koje bi ovakvo rešenje imalo na proces učenja engleskog jezika. U ovom radu ćemo se, s tim u vezi, pozabaviti ispitivanjem modaliteta učenja stranog jezika koji podrazumijeva učenje u elektronskom okruženju i nudi izvjesne prednosti u odnosu na tradicionalno izvođenje nastave, ali koji isto tako sadrži i određene temeljne nedostatke, kako tehničke, tako i suštinske prirode. Pored navedenog, u radu će biti predstavljeno i mišljenje o online nastavi jednog uzorka studenata druge i treće godine Univerziteta Sinergija (Pravni fakultet, Fakultet poslovne ekonomije, Fakultet računarstva i informatike), koji su imali priliku da svoje stavove u vezi sa ovim pitanjem iznesu u esejskom zadatku na temu "Uticaj pandemije

na moje školovanje", zatom u okviru predmeta Engleski jezik II i Engleski jezik III.

Cljučne riječi – učenje engleskog jezika, online nastava, obrazovanje, Kovid-19

Abstract – This paper discusses the impact of the Covid-19 pandemic on foreign language teaching and switching from traditional instruction to the digital learning environment (online instruction); in this specific case, we will address and problematize the concept of teaching English online at Sinergija University and the implications of this instructional model in a foreign language learning, introduced under newly arisen circumstances caused by the outbreak of the pandemic.

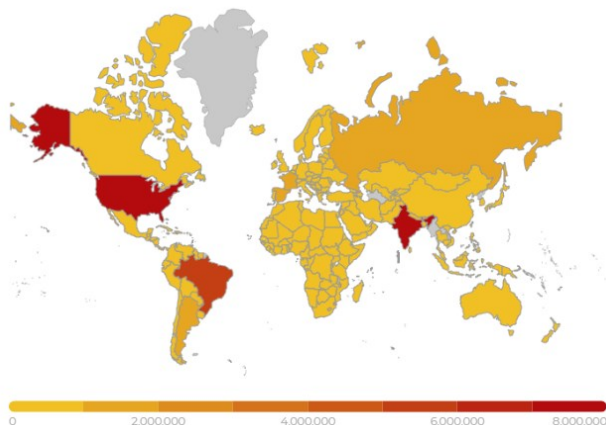
The sudden and unstoppable spread of the Covid-19 virus, which began earlier this year, very quickly taking on pandemic, global proportions, has left an indelible mark on human daily life and all areas of human activity. The repercussions of the virus are significant and far-reaching, having a great impact in the area of primary, secondary and higher education and leading to major changes in the organization of the educational process and instructional modalities. Switching from traditional, face-to-face instruction to online instruction could substantially affect the established education system, and the English language learning and teaching process for that matter. In view of the need to adapt to a changed reality and introduce alternative instructional modalities, as well as closure of primary, secondary schools and higher education institutions in mid-March this year, the question is raised regarding online instruction as a possible long-term solution, and the impact that such solution would have on the English language teaching and learning. Therefore, in this paper we will inquire into a foreign language teaching and learning method which involves a digital learning environment and offers certain advantages over traditional learning, but

which also has some basic drawbacks of both technical and substantive nature. In addition to the above, the paper also presents the stance of a sample of second and third year students of Sinergija University (Faculty of Law, Faculty of Business Economics, Faculty of Computing and Informatics) on online teaching, who had the opportunity to express their views on this issue in their essay on the topic "The Impact of the Pandemic on My Education", given as an assignment in their English Language II and English Language III courses.

Keywords – the English language teaching and learning, online instruction, education, Covid-19

I. UVOD

Pandemija virusa Kovid-19, poznatijeg kao koronavirus, uzdrmala je čitav svijet početkom 2020. godine. Počevši u Kini, tačnije u gradu Vuhan još krajem prošle godine, početkom ove godine virus se rapidno raširio ostatkom svijeta, ostavljajući za sobom posljedice u svim poljima ljudske djelatnosti. Broj država koje nisu, u manjoj ili većoj mjeri, zahvaćene pandemijom virusa, može se svesti na svega nekoliko država, kao što je ilustrirano na slici 1 ispod.

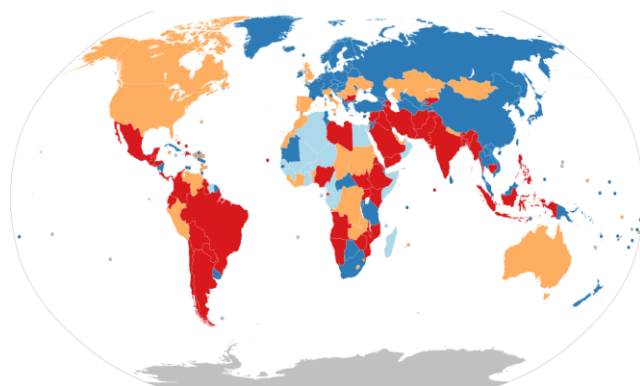
Slika 1. – Broj zaraženih virusom Kovid – 19 po zemljama svijeta, ažurirano 20. oktobra 2020.¹ Države u kojima nema prijavljenih slučajeva virusa: Kiribati, Maršalska Ostrva, Mikronezija, Nauru, Sjeverna Koreja, Palau, Samoa, Tonga, Solomonska Ostrva, Turkmenistan, Tuvalu i Vanatu

Suočene sa vanrednim okolnostima, vlade mnogih država svijeta bile su primorane donijeti niz ad hoc mjera u cilju borbe protiv pandemije i smanjenja porasta broja zaraženih, a implikacije sprovođenja tih mjera dale su se osjetiti i u oblasti visokoškolskog obrazovanja i načina izvođenja nastave na univerzitetima i fakultetima. U namjeri da se, koliko je moguće, suzbije širenje virusa, vlade mnogih država donose

¹ Izvor: [aljazeera.com](https://www.aljazeera.com/news/2020/09/14/which-countries-have-not-reported-any-coronavirus-cases/), preuzeto 23. 10. 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/09/14/which-countries-have-not-reported-any-coronavirus-cases/>

mjere ograničenja, ili potpune zabrane kretanja i javnog okupljanja, što podrazumijeva i zatvaranje objekata visokoškolskih ustanova. Prema podacima UNESCO-a, preko 90% škola i univerziteta moralo je zatvoriti vrata svojih zgrada studentima do 27. 3. 2020. godine².

Semestar tokom kojeg je Kovid-19 buktio pod naletom prvog talasa sada je iza nas, ali epidemija još uvijek traje u mnogim državama, pa su stoga propisane mjere u manje, ili više ublaženom obliku još uvijek na snazi, uključujući i jednu od najosnovnijih – zabranu okupljanja većeg broja ljudi na jednom mjestu. U okolnostima koje karakterišu još uvijek nedovoljna iskustva i nepotpuna saznanja o ovoj pošasti, visokoškolske ustanove su ušle u novu akademsku godinu sa više opreza. Kao što se može vidjeti na sljedećoj slici, u mnogim državama održavanje nastave je ili u potpunosti prestalo da se održava u prostorijama univerziteta/škola, ili u određenim kritičnim područjima. U visokoškolskim ustanovama gdje je omogućen povratak održavanju nastave tradicionalnim putem, prisutno je strogo pridržavanje jasno definisanih mjera zaštite i prevencije širenja zaraze³.

Slika 2. – Početak rada škola u zemljama svijeta, na dan 30. septembar 2020⁴.

Legenda: ■ Zatvorene škole širom države
■ Zatvorene škole na određenim mjestima u državi
■ Bez zatvaranja škola
■ Školski raspust
■ Nema podataka

II. METODE

² Izvor: [Unesco.org](https://en.unesco.org/covid19/educationresponse), pristupljeno 22.10.2020, <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>

³ Izvor: Centers for Disease Control and Prevention, pristupljeno 22. 10. 2020, https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/schools-childcare/schools.html?CDC_AA_refVal=https%3A%2F%2Fwww.cdc.gov%2Fcoronavirus%2F2019-ncov%2Fcommunity%2Fschools-childcare%2Fguidance-for-schools.html

⁴ Izvor: [Wikipedia.org](https://en.wikipedia.org/wiki/Impact_of_the_COVID-19_pandemic_on_education#/media/File:COVID-19_school_closures.svg), pristupljeno 23. 10. 2020, https://en.wikipedia.org/wiki/Impact_of_the_COVID-19_pandemic_on_education#/media/File:COVID-19_school_closures.svg

U izradi prvog dijela ovog rada, korišteni su aktuelni podaci iz pouzdanih elektronskih izvora, imajući u vidu da uvođenje online nastave kao primarnog vida realizacije nastave, a samim tim i učenja stranog jezika, predstavlja drastičnu promjenu u jednoj zemlji gdje je mnogima ovo još uvijek jedna nepoznanica, i gdje je do prije pojave pandemije takav zaokret bio nepojmljiv. Analiza učenja engleskog jezika elektronskim putem na Univerzitetu Sinergija, kao jednoj visokoškolskoj ustanovi u Republici Srpskoj, bazirana je na iskustvu autora sa držanjem predavanja i vježbi online iz pojedinih predmeta na studijskom programu anglistika Filološkog fakulteta Univerziteta Sinergija, kao i engleskog jezika na nematičnim fakultetima pomenutog univerziteta. U radu su razmotrene prednosti i nedostaci učenja jezika putem dviju platformi koje su se upotrebljavale u realizaciji nastave – Google Meet i Microsoft Teams.

Drugi dio rada, koji se bavi ispitivanjem mišljenja jednog uzorka studenata o konceptu online nastave, oslanja se na podatke prikupljene sa interneta, kao i na izvjesne premise do kojih se došlo na temelju stavova koje su studenti izrazili u svojim esejskim zadacima. Materijal korišten za ovo istraživanje na Univerzitetu ogleda se u vidu odgovora na zadatak postavljen studentima II i III godine Pravnog fakulteta, Fakulteta poslovne ekonomije, i Fakulteta za računarstvo i informatiku, koji je podrazumijevao da student napišu kratak esej na temu “Uticaj pandemije na moje školovanje”. Uzorak se sastoji od 50 originalnih radova, studenata iz Bijeljine (grada u kojem se nalazi sjedište Univerziteta), i okoline, kao i studenata iz drugih mjesta u BiH, iz Srbije, i dijaspore.

III. REZULTATI

Dvije platforme korištene u online nastavi na Univerzitetu Sinergija su *Google Meet* (korišten prošlog semestra, od 16. 3. 2020., početkom pandemije i zatvaranjem univerziteta za studente, do 13. 6. 2020.; kao i za konsultacije i određene dijelove predispitnih obaveza tokom proteklih ispitnih rokova), i *Microsoft Teams*, zvanično u upotrebi u nastavi na Univerzitetu od 28. 9.

A. *Google Meet*

Google Meet, koji je prvi počeo da se koristi u izvođenju online nastave na Univerzitetu, generalno ima jednostavniji interfejs, u kojem su nastavnicima dostupne osnovne opcije da uključe ili isključe kameru, mikrofoni i prezentaciju. Studentima je bilo komplikovanije da pristupe u tome što su morali da traže link za pristup predavanju svaki put na Stranicama predmeta Univerziteta. Glavni nedostatak ove platforme ogleda se u tome što, tokom većine trajanja semestra, opcija da se prezentuju video klipovi i audio zapisi (sa internet sajtova ili sa računara) je bila veoma nepraktična i komplikovana, kao i nedostatak opcije prezentovanja drugog jezička (taba) u internet pretraživaču. Dodatni problem je bio to što studentima video snimci predavanja nisu bili dostupni na samoj Google Meet platformi, već su za traženje snimaka morali da idu na stranicu predmeta, pa da ih gledaju na drugom Google-ovom servisu – cloud servisu za pohranjvanje

podataka Google Drive. Uz relativnu lakoću korištenja i pristupanja, ova platforma je relativno brzo i lako postala sredstvo za sprovođenje online nastave.

B. *Microsoft Teams*

Microsoft Teams, kao dio Microsoft Office 365 paketa, je počeo kasnije da se koristi u izvođenju online nastave na Univerzitetu, početkom zimskog semestra akademske 2020/21 godine. Mnogo sveobuhvatniji od Google Meeta, i kompleksniji za korištenje, nudi mnogo veći spektar opcija, kao što su prezentovanje audio i video zapisa, ankete, kvizovi, testovi i igrice unutar same platforme, kao i grupe (timovi) studenata koji zajedno pohađaju jedan predmet, u okiru koje se mogu ubacivati materijali za nastavu, video snimci predavanja, zakazivati termini predavanja i kolokvijuma, kao i korištenje opcije “časkanja” (chat), slične forumima na internetu, u kojoj studenti mogu da pišu stvari relevantne za predmet, te mogućnost pisanja i uređivanja dokumenata unutar same aplikacije, korištenjem ekstezija za određene programe Microsoft Office paketa (Word, Excel, PowerPoint..). Video snimcima samih predavanja se pristupa malo komplikovanim putem nego na Google Meets – studenti moraju da aktiviraju Microsoftov servis Stream, gdje imaju podijeljene predmete po “kanalima” – nalozima gdje se nalaze video materijali sa predavanja, i pristup imaju samo članovi tog “tima” (grupe studenata koja sluša taj predmet).

C. *Tehnički nedostaci*

Tokom vanrednog stanja, došlo je do značajnog opterećenja servera lokalnih internet provajdera, što je imalo za posljedicu učestale probleme sa gubitkom internet konekcije. S tim u vezi, studenti su se nerijetko suočavali sa padom i gubitkom internet konekcije u toku izvođenja online nastave, kao i tokom polaganja i elektronskih provjera aktivnosti.

D. *Suštinski nedostaci*

Suštinski problemi konkretnog držanja nastave stranog jezika jesu nemogućnost održavanja neposredne interakcije kao u tradicionalnom okruženju, kao i nemogućnost angažovanja studenata u grupne aktivnosti. Generalno, nemogućnost da se provjeri da li je student koji je “prisutan” stvarno prisutan (fizički pored računara/telefona/tableta) i prati predavanje, ili je samo virtualno tu, predstavlja još jedan problem kako bodovati prisustvo na online predavanjima. Generalna nevoljnost, čak i boljih studenata koji su u učionici komunikativni, da uključe mikrofoni i da ostvare glasovnu komunikaciju, dovodi do slabije dinamike predavanja. Upareno sa čestim tehničkim nedostatkom, stvaranjem mikrofonije pri javljanju nekoga od studenata, motivacija da se i usmeno uključi je prilično slaba.

Učenje stranog jezika podrazumjeva interaktivnu atmosferu u kojoj studentima treba da se omogući prilika za upotrebu i usvajanje stranog jezika sa aspekta svih jezičkih vještina. Ako uzmemo u obzir važnost interakcije i direktne komunikacije u učenju stranog jezika, očigledni su temeljni

nedostaci ovakvog vida izvođenja nastave. Komunikacija je uslijed toga uglavnom jednosmjerna, predavanja poprimaju *ex cathedra* oblik, gdje se izvođenje nastave uglavnom bazira na izlaganju nastavnika i interakcija studenata je mnogo manje prisutna u poređenju sa realizacijom nastave u učionicama, gdje je prisutan fizički kontakt.

Imajući u vidu gorepomenuto, interaktivne aktivnosti koje bi uključivale grupni rad, kao i rad u parovima su, kao takve, skoro neizvodljive u ovakvom online okruženju.

E. Prednosti online nastave

Najočiglednija prednost online nastave je mogućnost da prisustvuju studenti koji fizički nisu u mogućnosti da redovno pohađaju nastavu u prostorijama Univerziteta. S obzirom da Univerzitet ima nemali broj studenata koji žive u drugim gradovima, čak i državama u okruženju i daljem inostranstvu, ovakav vid izvođenja nastave umnogome olakšava tim studentima kvalitetnu uključenost u nastavni proces. Zbog nemogućnosti fizičkog prisustvovanja nastavi do sada, veliki broj studenata je bio izolovan od predavanja, neupućen u način na koji se uči i radi na njima, što sada može umnogome da se promjeni uvođenjem online nastave.

Dodatna prednost online izvođenja nastave jeste mogućnost snimanja video zapisa predavanja. Nastavnici omogućuju studentima direktan pristup predavanjima, tako da studenti u skladu sa obavezama, mogu da preuzmu i pregledaju video zapise svih predavanja tokom semestra/akademske godine.

F. Istraživanje

Istraživanje je pokazalo online nastavu iz perspektive studenta – krajnjeg korisnika, njihovo viđenje prednosti i nedostataka ove vrste nastave. Pošto je tema bila slobodnijeg karaktera, bez šablona ili predviđenih tema o kojima bi morali da pišu u eseju, radovi variraju kako u kvalitetu, tako i u sadržini, ali par ideja se provlači kroz najveći dio radova – prvobitno neprilagođavanje online sistemu, postepeno navikavanje, sociojalni aspekt studiranja i retrospektiva na period kada su predavanja održavana u zgradi Univerziteta. Zbog nerelevantnosti za temu istraživanja i rada, izostavljene su druge teme o kojima su studenti često pisali (provođenje slobodnog vremena, kojeg je bilo na pretek tokom policijskog časa, njihovi hobiji i razbibrige, rad na razvijanju vještina i posvećivanje često zanemarenim stvarima, te generalno stanje duha tokom perioda najveće izolacije – april i početak maja 2020. godine).

Generalno, većina studenata dijeli slično mišljenje što se online nastave tiče – velikom broju (37/50) njih je nedostajalo dolaženje na fakultet, redovno viđanje sa kolegama te ostali sociojalni aspekti studiranja, iako razumiju novonastalu situaciju prouzrokovanu pandemijom Kovid – 19. Ova pojava je vidljivija generalno među studentima koji su redovno dolazili na predavanja i vježbe.

Takođe, većina studenata je nezadovoljna tehničkim dijelom online nastave (33/50), u šta bi ulazila nestabilnost internet konekcije, mikrofoni i kašnjenje ili problemi sa prikazivanjem audiovizuelnog sadržaja na njihovim elektronskim uređajima, kašnjenje servera i velikom zahtjevnošću platformi koje smo koristili u nastavi, i po pitanju performansi računara i stabilosti i brzine internet konekcije.

Određen broj studenata (22/50), uglavnom sa prebivalištem van Bijeljine, je zadovoljan online sistemom odvijanja nastave zbog lakoće pristupa predavanjima, vježbama i online provjerama aktivnosti, što im je do sada fizička distanca otežavala ili u potpunosti onemogućavala. Takođe, dio zaposlenih studenata (7/50) je izrazilo zadovoljstvo zbog odluke da se pređe na online nastavu, zbog istih razloga lakoće praćenja, kao i dostupnosti video snimaka predavanja i vježbi i mogućnosti da se pregledaju kada im vrijeme i obaveze to dozvole.

Zbog zabrinutosti od širenja zaraze prouzrokovane virusom Covid - 19, 18/50 studenata je podržalo izvođenje online nastave i zatvaranje zgrade Univerziteta za studente, bar do završetka pandemije.

Određeni dio studenata (12/50) se žali, što u esejima što u mejlovima, na pristup samim predavanjima i/ili materijalima i video snimcima predavanja. Studenti starijih godina su mahom navikli na internu stranicu predmeta Univerziteta, gdje su nalazili sav online materijal, bez traženja dozvola i linkova za preuzimanje.

Manji dio studenata (3/50) je postavio i jedno važno pitanje – funkcionisanje studentskih tijela – studentskog parlamenta i studentske kancelarije - koji su ključni za funkcionisanje Univerziteta kao jedne visokoškolske ustanove u skladu sa bolonjskom deklaracijom, akreditovanom od strane Agencije za akreditaciju visokoškolskih ustanova RS.

IV. ZAKLJUČAK

Uzevši u obzir sve navedeno, nameće se zaključak da je online nastava nešto još nedovoljno istraženo i opšteprihvaćeno na ovim prostorima, te prema njoj studenti nerijetko imaju otpor. Nastavno osoblje, sa druge strane, nije dovoljno upućeno u sam proces održavanja nastave ovim putem, a i jedan od ključnih nedostataka bi bio tehnička zahtjevnost online nastave – kvalitetna internet konekcija i računari pristojnih konfiguracija nisu toliko široko zastupljeni na ovim prostorima.

Sa druge strane, dostupnost video materijala sa predavanja, i lakoća pristupa predavanju koje se održava online naspram predavanja gdje morate fizički biti prisutni u učionici, olakšavaju praćenje nastave zaposlenim studentima, i studentima sa mjestom prebivališta dalje od sjedišta Univerziteta.

Prednosti online nastave bi najbolje bile istaknute u tzv. "kombinovanoj nastavi", gdje bi se dio predavanja održavao online, a dio fizički u učionici. Dio predavanja koja bi se održavala u učionici bio bi dovoljan za održavanje interakcije,

grupnog rada i komunikacije, koja manjka u online nastavi, a prednost online dijela kombinovane nastave bi bili gorepomenuta dostupnost materijala. Dobro sprovedena kombinovana nastava, u omjeru predavanja koji bi trebalo da odredi pedagoška struka, bi bila idealno rješenje za kvalitetno i svima dostupno održavanje nastave na visokoškolskim ustanovama.

- [1] aljazeera.com, preuzeto 23. 10. 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/09/14/which-countries-have-not-reported-any-coronavirus-cases/>
- [2] Unesco.org, pristupljeno 22.10.2020, <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
- [3] Centers for Disease Control and Prevention, pristupljeno 22. 10. 2020, https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/schools-childcare/schools.html?CDC_AA_refVal=https%3A%2F%2Fwww.cdc.gov%2Fcoronavirus%2F2019-ncov%2Fcommunity%2Fschoo-childcare%2Fguidance-for-schools.html
- [4] Wikipedia.org, pristupljeno 23. 10. 2020, https://en.wikipedia.org/wiki/Impact_of_the_COVID-19_pandemic_on_education#/media/File:COVID-19_school_closures.svg R. Nicole, "Title of paper with only first word capitalized," J. Name Stand. Abbrev., in press.